

nom projektu Koordinacije istarskih muzeja, može se samo sa znatiželjom očekivati sljedeći projekt.

Gabriela Braić

Živote damo, Istru ne damo. Poslijeratne zidne parole u Istri 1946. / La vita diamo, L'Istria non diamo. Scritte murali postbelliche in Istria 1946, autori tekstva Ivan Smoljan, Nikolina Rusac i Eric Ušić, Pazin – Pisino: Etnografski muzej Istre – Museo etnografico dell'Istria, 2020., 123 str.

Fotomonografija *Živote damo, Istru ne damo. Poslijeratne zidne parole u Istri 1946.* rezultat je višegodišnjega istraživanja i terenskoga dokumentiranja zidnih parola koje su diljem Istre nastale nakon Drugoga svjetskog rata, uoči dolaska Međusavezničkoga povjerenstva za razgraničenje u ožujku 1946. godine. Autori su tekstva Ivan Smoljan, Nikolina Rusac i Eric Ušić, predgovor je napisala Lidija Nikočević, dok je pogovor djelo Roberta Matijašića. Suradnici na projektu su Muzej grada Pazina, Povijesni i pomorski muzej Istre te Zavičajna zbirka Enriko Depiera iz Tinjana. Projekt je realiziran uz potporu Ministarstva kulture i medija te Istarske županije. Fotomonografija je pisana dvojezično, hrvatskim i talijanskim jezikom, a njezina je najveća vrijednost obilje fotografija poslijeratnih grafita koje su nastale višegodišnjim terenskim radom autora.

U „Predgovoru / Prefazione“ se (6–9) Lidija Nikočević osvrnula na grafite koji su postali dio širega konteksta i naglasila kako su desetljećima funkcionirali kao znakovi koji u prostoru iščezavaju, ali i pričaju povijest. U fotomonografiji je interpretirana povijesna i kulturološka pozadina grafita kroz nekoliko različitih humanističkih disciplina (povijest, kulturna antropologija, etnografija, kulturologija, arheologija).

Slijedi tekst Ivana Smoljana i Nikoline Rusac „Od odlaganja oružja do sklapanja mira / Dall'armistizio al trattato di pace“ (10–45). Donosi se uvid u povijesni kontekst Istre krajem i nakon Drugoga svjetskog rata – kako završetkom rata 1945. nije definirana granica nove Jugoslavije s Italijom, bit će (većim dijelom) određena mirovnim ugovorom sklopljenim 10. veljače 1947. u Parizu. Prikazane su opsežne pripreme za dolazak Međusavezničkoga povjerenstva za razgraničenje između Italije i Jugoslavije početkom 1946. u Istru. U Zoni A boravilo je od 7. do 15. ožujka, a u Zoni B od 15. do 24. ožujka

1946. Autori ukazuju na slojevite pripreme i organiziranost jugoslavenske strane za doček povjerenstva, kao i rijetko viđen masovan odaziv stanovništva u tom specifičnom načinu diplomatske borbe, koja je između ostaloga uključivala ispisivanje zidnih parola i ukrašavanje javnih prostora, što su u najvećoj mjeri provodili članovi Saveza komunističke omladine Jugoslavije i Ujedinjenoga saveza antifašističke omladine Hrvatske po nalogu agitpropa.

Kulturološki presjek razdoblja te grafite u kontekstu politizacije prostora analizira Eric Ušić u poglavlju „Okvir za moguću interpretaciju poslijeratnih grafita / *Contesto per una possibile interpretazione dei graffiti postbelliche*“ (46-77). Ponajviše govori o rasprostranjenosti grafita te njihovoj postojanosti i izdržljivosti. Ušićevo se istraživanje temelji na usmenoj povijesti, memoarima, zapisanim sjećanjima, arhivskim materijalima te na sekundarnoj literaturi (pojedina književna djela te filmski i fotografski zapisi). S time u vezi, Ušić je izdvojio tri dominantne skupine grafita: projugoslavensku, protalijansku te skupinu koja se odnosi na dolazak Međusavezničkoga povjerenstva. Autor analizira narodno-nacionalne i socijalističke diskurze grafita te ističe njihovu sinergiju i dvojezičnost. Središnji je dio njegove studije pokušaj detektiranja i mapiranja lokacija te odnosa mještana i grafita. To je početna pozicija jer se iz nje da iščitati aktualni „društveni život“ grafita, odnosno načine njihova tumačenja. U istraživanju je autor okupio i dokumentirao mnogo podataka, od kojih se neki ne mogu potvrditi, ali ni demantirati. Ti grafiti kreiraju specifičan historijski, politički i simbolički krajolik, svojevrsan „otvoreni arhiv“ podložan nestajanju. Naposljetku, zaključuje kako su grafiti odraz jednoga vremena.

Robert Matijašić napisao je „Pogovor / *Postfazione*“ (78-79), u kojem se osvrnuo na fenomen pisanja/slikanja po zidovima koji je prisutan još od stare povijesti. Ističe važnost dokumentiranja do danas sačuvanih natpisa i prikupljanje fotografske dokumentacije iz arhivskih i muzejskih vrela. Tekstualni dio fotomonografije završava Matijašićevom rečenicom u kojoj kaže da „sudbina istarskih poratnih grafita ovom knjigom započinje novi život“. Zaista, u tome i leži posebnost ove knjige. Prvo je to djelo koje govori o toj tematici uz velik broj fotografija koje svjedoče o poslijeratnim grafitima. Velik broj fotografija na nešto više od 40 stranica (80-123) zaključava ovu fotomonografiju. Uglavnom su ih snimili sami autori, pojedine su „posudene“, a druge pronađene kao dio istraživanja u muzejima i arhivima. Snimljene su na području čitave Istre te je njihovo značenje u prostoru gotovo pa jednako

pojednim drugim povijesnim vrelima. Možemo zaključiti da su autori ovoga djela započeli jedan novi interdisciplinarni val istraživanja koji se odnosi na grafite. U ovome slučaju govorimo o grafitima u Istri nakon Drugoga svjetskog rata, no činjenica jest da razne fasade svjedoče i o mnogim drugim vremenima naše povijesti.

Igor Jovanović

4. međunarodni festival pljočkanja u Svetvinčentu 13. i 14. lipnja 2019. godine, Zbornik radova / Collected papers, ur. Tamara Nikolić Đerić, Svetvinčenat: Istarski pljočkarski savez (IPS), 2021., 96 str.

4. međunarodni festival pljočkanja održan je od 13. do 15. lipnja 2019. u Savičenti (Svetvinčentu), a u njegovu sklopu održan je i međunarodni znanstveni skup na temu tradicijskih igara i sportova. Izlagalo je osam izlagača, a kao rezultat održavanja skupa objavljen je i istoimeni zbornik u nakladi Istarskoga pljočkarskog saveza. Glavna mu je urednica Tamara Nikolić Đerić, a sam je zbornik sadržajno podijeljen u dva dijela. Prvi dio obuhvaća radove koji se zasnivaju na UNESCO-ovu Registru dobrih praksi kao inspiraciji i poticaju zajednicama u procesima očuvanja nematerijalne kulturne baštine, a drugi dio nudi radove koji donose primjere iz muzeološkoga i obrazovnoga konteksta. Neki su radovi pisani hrvatskim, a neki engleskim jezikom.

Na samome početku zbornika, u „Uvodu“ (5–6) Tamara Nikolić Đerić govori o značaju UNESCO-ove Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine (NKB) u kontekstu svijeta i Europe, ali i Hrvatske te Istre. Uvod je pisan dvojezično, hrvatskim i engleskim jezikom. Zatim slijedi „Recenzija“ (7–9) Lidije Nikočević, koja daje kratak osvrt na zbornik. I taj je tekst dvojezičan.

Prvi dio zbornika okuplja radove u cjelini „UNESCO Registar dobrih praksi kao inspiracija i poticaj zajednicama u procesima očuvanja NKB“. Prva je autorica zastupljena u ovome dijelu Valentina Lapicciarella Zingari radom „Understanding the role of communities and civil society organisations in the process of heritage-making. Reflection on the uses of the Register of Good Practices: the case of Tocati, a shared programme for the safeguarding of Traditional Games and Sports“ („Razumijevanje uloge zajednica i organizacija